

BUITEN

ZATERDAG 3 MAART 1934

28^E JAARGANG N^O. 9

HET RAADHUIS VAN AMEIDE
(BIJ HET ARTIKEL: „DE ALBLASSERWAARD“)

Redactie: Mr. P. J. A. BOOT

INHOUD

EEN EIND WEEGS SAMEN, DOOR HANS ALBRECHT MOSER	BLZ. 98—99
DE ALBLASSERWAARD (GEÏLL.), DOOR C. G. H. BLOEMEN (III)	BLZ. 97. 100—103
WILDE ZWANEN (GEÏLL.), DOOR JAN P. STRIJBOS	BLZ. 102—104
PAPAVER ORIENTALE (GEÏLL.), DOOR G. KROMDIJK	BLZ. 104—105
DE GELE AARONSKELK (GEÏLL.), DOOR L. S.	BLZ. 105—106
DE RUSTELOOZE AARDE (GEÏLL.), OORKONDEN HARER GESCHIEDENIS, DOOR R. GHEYSELINCK	BLZ. 106—108
VENSTERBIER.	BLZ. 108

Men gelieve alle stukken voor Redactie en Administratie bestemd te zenden naar Rokin 74—76, Amsterdam. Bijdragen dienen vergezeld te gaan van postzegels voor eventuele terugzending.

Overneming van den inhoud, ook bij gedeelten, verboden.

Een eind weegs samen

DOOR HANS ALBRECHT MOSER

Om een groote tafel in de gelagkamer van een eenvoudige herberg in de bergen zit een klein gezelschap wintersportgasten en wacht op den trein, die hen huiswaarts moet brengen, maar ergens in den sneeuwstorm is blijven steken. Zij verdrijven den onvrijwilligen en tot diep in den nacht zich uitstrekkenden wachttijd door af te spreken, dat ieder de merkwaardigste wederwaardigheid van zijn leven ten beste geven zal. Men kent elkaar niet en kan dus openhartig zijn, en daar het geen alledaagsche menschen zijn, die bij elkaar zitten, en ieder iets bijzonders te vertellen weet, raakt het gezelschap in de meest opgewekte stemming. De reizigers vertellen naar de rij af, zooals zij om de tafel zitten: een tot voorzitter benoemde heer leidt het geïmproviseerde tijdverdrif.

MIJNHEER", wendde zich nu de voorzitter tot het jongmensch naast den Rus, „mag ik u nu verzoeken ons wat uit uw schoone jeugd te vertellen? Het zal ons na zooveel ernst goeddoen, want het zal — daarvan ben ik overtuigd — iets vroolijks, iets lichts zijn, dat de betoovering der jeugd heeft”. „Dat denk ik ook”, zei de oudere juffrouw geestdriftig en nam den jongeman door haar lorgnon op. Een knappe jongen, vond ze. Nog wat schuchter, maar bijdehand; dat voorspelt wat goeds.

Het werd oogenblikkelijk stil in het vertrek en aller blikken richtten zich in gespannen verwachting op den jongeling.

„Ik weet werkelijk niet, wat ik vertellen moet”, zei de jongeman blozend en schoof onrustig op zijn stoel heen en weer.

„Nu, 't een of ander, dat u zelf beleefd hebt”, moedigde de voorzitter aan.

„Ik heb nog niets beleefd”, zei de jongeman en verwekte daarmee bij de aanwezigen een welwillend lachje.

„Kom, kom”, zei nu de oudere juffrouw, „een jongmensch als u beleefd toch van allerlei. Iets van school bijvoorbeeld?”

„Ik was altijd een goede leerling, dan beleef je niets op school”, antwoordde de jongeman.

„Een verstandige opmerking”, prees de oude heer, „ik heb op school enorm veel beleefd”.

„Nu, dan iets van een reis”, stelde de voorzitter voor, toen de vroolijkheid over de opmerking van den ouden heer be-daard was.

„Ik ben nog nooit op reis geweest”, hield de jongeman zijn tegenstand vol, „de reis naar hier was mijn eerste”.

„Waarmee hebt u dan hier den tijd doorgebracht?” vroeg de oudere juffrouw.

„Overdag ging ik skiën en 's avonds danste ik”.

„Wel, en met wie hebt u gedanst?” drong de oudere juffrouw aan.

„Met jonge meisjes natuurlijk”, antwoordde het jongmensch.

„Waren ze knap?”

„O ja, enkele heel knap”.

„Bent u dan op geen van die knappe meisjes verliefd geworden?” vorschte de oudere juffrouw.

„Ik geloof van niet”, antwoordde de jongeman verlegen.

„Hij gelooft van niet!” riep de oudere juffrouw uit. „Ach, die verrukkelijke jeugd! Bent u nog heelemaal nooit verliefd geweest?”

De jongeman zweeg en werd heel rood.

„Wat bent u indiscreet!” zei de oude heer verwijtend tegen de juffrouw.

„Maar we moeten onzen vriend toch wat helpen”, verdedigde de oudere juffrouw zich. „anders krijgen we niets van hem te hooren. Hij zal toch wel het een of ander meemaakt hebben! Dat bestaat toch niet, dat iemand niets meemaakt! Ik bijvoorbeeld maak elken dag tientallen grap-pen mee met mijn kat. Hebt u geen kat?”

„Neen”, antwoordde de jongeman.

„Ook geen hond?”

„Ook niet”.

„Hij heeft niets!” stelde de oudere juffrouw geresigneerd vast. „geen meisje, geen kat, geen hond. Hebt u verder nog een eigenaardigheid?”

„Een eigenaardigheid?” vroeg het jongmensch en scheen zich te bezinnen.

„Aha”, zei de oudere juffrouw en schepte weer hoop. „ik geloof op het juiste knopje gedrukt te hebben. Ik zou dus willen weten, of u, behalve dat u geen meisje, geen kat en geen hond hebt, verder nog een interessante eigenschap hebt”.

„Ja, ik geloof wel, dat ik een interessante eigenschap heb”, zei het jongmensch bescheiden.

„Hebt u 't gehoord?” wendde de oudere juffrouw zich tot het heele tafelgezelschap. „hij heeft een interessante eigenschap. Een interessante eigenschap is ook een wederwaardigheid. Nu, vertelt u eens, waarin die interessante wederwaardigheid bestaat!”

„Altijd, wanneer ik iemand opgemerkt heb”, zei het jongmensch. „kom ik hem den volgenden dag tegen”.

„Dat is interessant”, merkte de oudere juffrouw wat ironisch op. „Dan moet u elken dag beangstigend veel menschen tegenkomen. Altijd ongeveer nog de helft van die van den vorigen dag erbij! Lieve deugd! wat een drukte op straat!”

„Geachte mejuffrouw”, kwam de oude heer nu tusschenbeide. „zoo moet u onzen jongen vriend niet uitvragen. Dan houdt zelfs de spraakzaamste man zijn mond!”

„Nu, vraagt u hem dan”, antwoordde de oudere juffrouw scherp. „Ik heb tenminste wat uit hem weten te krijgen”, wees ze op haar verdienste.

„Iedereen, die u op een dag opgemerkt hebt”, wendde de oude heer zich vriendelijk tot het jongmensch. „ontmoet u den volgenden dag. Nu, daar zal toch wel een nadere bepaling bij moeten komen. Iedereen?”

„Ja”, antwoordde het jongmensch. „iedereen, dien ik scherp waargenomen heb”.

„Wat verstaat u onder scherp waarnemen?” vroeg de oude heer.

„Hoe zal ik dat zeggen”, trachtte de jongere te verklaren. „zoo waarnemen, dat ik daarbij heelemaal niet meer weet, dat ik waarneem, me daarbij heelemaal vergeet”.

„Uw waarneming moet om zoo te zeggen in het beleven van den ander opgaan”, trachtte de voorzitter in korte woorden te formuleeren.

„Ja”, zei de jongeman gretig. „volkomen. Ik voel niet meer mezelf, maar dien ander. Ik bemerk bijvoorbeeld, dat hij voelt zijn lichaamsgewicht van den linker op den rechter voet te moeten verplaatsen, de hand naar de borst te brengen, het voorhoofd te fronsen. Ik voel, waarom hij dat alles doet. Weten doe ik daarbij niets. Ik weet niet, dat hij kiespijn heeft, maar heb zijn kiespijn. Ik ben in hem”.

„Dat is werkelijk interessant”, erkende de oudere juffrouw.

„En wanneer u iemand zoo waargenomen hebt”, vroeg de oude heer weer. „dan komt u hem den volgenden dag tegen?”

„Ja”.

„Geregeld?”

„Ja. Maar ik mag niet weten, dat ik hem waarneem, noch mag ik me dat later bewust worden. Anders gaat mijn instinct verloren”.

„Dat is buitengewoon interessant!” riep de oudere juffrouw uit. „Menschenkinderen, we worden al mystieker! Houdt u ons niet voor den mal?”

„Nee”, antwoordde de jongeman eerlijk, „ik houd nooit iemand voor den mal”.

Men lachte.

„Dus”, zei de oudere juffrouw en ging eens verzitten om alles samen te vatten, „vandaag valt iemand u om een of andere reden op. U verdiept zich in het beschouwen van hem, vergeet, dat u hem waargenomen hebt, en komt hem morgen tegen. Hoe weet u dan morgen, dat het dezelfde persoon is?”

„Zoodra ik hem zie, valt het me in, dat ik hem den vorigen dag beleefd heb”.

„Hoe verklaart u zich deze ontmoetingen dan?” vroeg de voorzitter.

De jongeman zweeg.

„U zult deze ontmoetingen toch zeker niet met iedereen kunnen hebben?” hielp de oudere juffrouw een handje. „Wat zijn dat dan voor mensen, die u beleefd en die u daarna tegenkomt? Hebt u onder elkaar of met hen iets gemeenschappelijks?”

„Ik denk, dat het dezelfde soort mensen zijn als ik ben”, antwoordde de jonge man aarzelend, „of mensen, die op het oogenblik, waarop ik ze waarneem, hetzelfde voelen als ik. Terwijl ik hen waarneem, zie ik mezelf van buiten. Het is tegenvoer hetzelfde geval als met mensen, die, wanneer ze tegenover een spiegel komen te zitten, aldoor naar hun spiegelbeeld moeten kijken. Ik bedoel ook zoo onder een zekeren dwang”.

„Juist, juist”, zei de oudere juffrouw gretig, „dat wilde ik zeggen”.

„Geheel verkeerd denkt men van die mensen”, bracht nu de voorzitter in het midden, „dat ze uit ijdelheid in den spiegel kijken. Maar het heeft juist heelemaal niets met ijdelheid te maken”.

„Totaal niet, niet in 't minst, onzin, dat voor ijdelheid te houden!” werd nu van alle zijden verzekerd. Men was blij, weer wat vasten grond onder de voeten te hebben.

„Nu moet ik u nog iets vragen”, zette de oudere juffrouw haar verhoor voort. „Waarom ontmoet u die mensen juist den volgenden dag? Kan de ontmoeting niet op een anderen dag of heelemaal niet plaatsvinden?”

„Daar me de waarnemingen eerst bewust worden bij de ontmoetingen, kan ik niet weten, of alle waarnemingen een ontmoeting ten gevolge hebben. Natuurlijk zal de ontmoeting uitblijven, wanneer de ander onmiddellijk na de ontmoeting op reis gaat, ziek wordt, of overlijdt. De ontmoeting kan ook op een anderen dag plaatsvinden, wanneer de ander den volgenden dag niet uitgaat. Maar gewoonlijk komen we toch allen elken dag wel een keer op straat”.

„Ja, en dan?” vroeg de oudere juffrouw verder.

„En omdat, wanneer hij uitgaat, een ontmoeting mogelijk wordt, voelt mijn instinct dat en drijft me in zijn richting. Ik neem aan, bijzonder sterk, wanneer ik op denzelfden tijd op straat ben. Instinctief sla ik dan een weg in, waarop ik hem ontmoeten moet. Soms maak ik daarbij groote omwegen, waarvan de beteekenis me eerst later, na onze ontmoeting, duidelijk wordt”.

„Nu, en die andere? Valt u hem ook op?”

„De ander kijkt meestal onverschillig langs me heen”.

„Maar lieve deugd!” riep de oudere juffrouw nu uit, „u vertelt ons daar de ongelooflijkste dingen! U hebt blijkbaar dubbelgangers, en nu wordt u naar hen toe getrokken, alsof u in hen moet opgaan. Vindt u onder uw dubbelgangers meer vrouwen of meer mannen?”

„Meer mannen, maar soms zijn het ook vrouwen. Met liefde hebben onze ontmoetingen niets te maken, misschien met een innerlijk parallelisme”.

Het jongmensch bloosde over zijn geleerde uitdrukking.

„Misschien kan men zeggen”, merkte nu de voorzitter op, „dat u door de waarneming van een ander in diens innerlijken levensloop geraakt bent. Die levensloop duurt nu in u tot op het oogenblik, waarop u hem weer ontmoet”.

„Ja, misschien”, antwoordde de jongeman, bereid, elke verklaring in beschouwing te nemen.

„Tegenover deze verklaring staat evenwel”, meende de voorzitter verder, „dat ons leven niet door inwendige, maar door uitwendige omstandigheden bepaald wordt. U gaat toch bijvoorbeeld niet alleen uit, omdat u lust hebt om uit te gaan,

maar ook omdat u door beroeps- of andere verplichtingen moet uitgaan”.

„Ja zeker”, antwoordde het jongmensch.

„Hebt u uw ontmoetingen meer op tijden, dat u vrij bent”, vroeg de voorzitter, „dus, wanneer u over uw tijd beschikken kunt, of ook op andere tijden?”

„Daar heb ik nog nooit op gelet”, bekende de jongeman.

„Dan moet u daar eens op letten”, ried de voorzitter hem aan, „voor een wetenschappelijke verklaring van dergelijke verschijnselen is zeer nauwkeurige waarneming noodzakelijk”.

De jongeman zweeg.

„Volgens mijn ervaringen”, meende nu de galante heer op zijn nonchalante wijze, „houden zulke verschijnselen altijd op, wanneer de wetenschap er bij te pas komt. Het is, alsof de wetenschap ze verdrijft. Of wij hebben occulte verschijningen zonder wetenschappelijke waarneming, of we zijn bereid tot wetenschappelijke waarnemingen, maar hebben geen occulte verschijningen. Die occulte verschijningen gaan om zoo te zeggen altijd achter onzen rug om, net als de hazen, die de Zondagsjager schieten wil!”

Enkelens glimlachten.

„Ja, misschien is het zoo”, zei de jongeman, „in elk geval is 't me opgevallen, dat ik, naarmate ik ouder en bewuster word, die ontmoetingen minder heb”.

Nu kon de heer met den onverwoestbaren humor zich niet meer inhouden. Hij had lang genoeg het hoofd geschud; nu moest hij zeggen, wat hij te zeggen had, en bracht de heer voor den derden keer zijn onverwoestbaarheid in gevaar.

„Naar mijn meening”, wendde hij zich barsch tot den jongeman, „zijn uw ontmoetingen zuiver toeval, en dat u zich daarbij inbeeldt, noem ik bijgeloof. Lieve deugd! is dan de heele wetenschappelijke verlichtende arbeid van de negentiende eeuw tevergeefs geweest?”

„Misschien hebt u gelijk”, gaf de eigenaardige jongeman toe, „en zijn mijn ontmoetingen zuiver toeval”.

„Ik moet echter zeggen”, verdedigde de voorzitter de „interessante eigenschap” van het jongmensch, „dat de vele toevallen, waarmede de realisten raadselachtige gebeurtenissen verklaren willen, me bijna nog wonderlijker voorkomen dan het bestaan van occulte verschijnselen”.

Hierop nam de heer met den geleerden het woord.

„Ik zou me hier een kleine algemeene opmerking willen veroorloven”, zei hij, „zonder evenwel daarbij stelling te nemen ten opzichte van de ontmoetingen van mijn interessanten buurman. U hebt”, wendde hij zich tot den verlichten realist, „den geest van de negentiende eeuw aangeroerd. Juist is, dat ofschoon onze kunst en onze wetenschap in hun leidende persoonlijkheden reeds lang over dien geest heen zijn, het groote publiek nog altijd geheel gevangen zit in de ideeën van de afgelopen eeuw. De ideeën, die de laatste eeuw van wijsgeerig, moralistisch, natuurwetenschappelijk, politiek, sociaal en kunstzinnig gebied naar voren gebracht heeft, zijn eigenlijk eerst nu in de breedte en diepte van het publiek doorgedrongen. Ons geestesleven staat nog volkomen of nu eerst recht op het standpunt van de afgelopen eeuw. Denkt u eens aan het Bolsjewisme, aan de afstammings-theorie, aan Richard Wagner; wat toen slechts een intellectuele bovenlaag dacht en voelde, is nu eerst in het algemeen gevoel overgegaan. Ik betwijfel bijvoorbeeld, dat motieven uit Wagner's muziekdrama's in de vorige eeuw op straat gefloten zijn. Maar, en hierop zou ik den nadruk willen leggen, deze geest is niet iets uiteindelijks. Het is een dwaling te meenen, dat de vernatuurlijking van de wereld, zooals de negentiende eeuw die bedreven heeft, nu in gelijken zin aldoor verder zou gaan en de opvatting, die de officieele wetenschap van de negentiende eeuw van occulte verschijnselen had, eeuwig zou blijven bestaan en aanvaard moest worden, om hier te kunnen oordeelen. De geest van de negentiende eeuw was slechts een episode van het geestesleven en wij zitten, zooals gezegd, zij het dan ook niet altijd intellectueel, dan toch wat ons gevoel betreft, nog diep in deze episode vast. Wij allen. Er waren tijden, waarin men, wanneer er iets onverklaarbaars gebeurde, in de eerste plaats dacht aan bovennatuurlijke machten — tegenwoordig denkt men in zoo'n geval in de eerste plaats, dus overeenkomstig zijn gevoel, aan de natuurlijke, juister; aan de bekende krachten. Dit wilde ik u te bedenken geven”.

(Wordt vervolgd)

DE NOORDELOOS BIJ DEN WEG NAAR MEERKERK

DE ABLASSERWAARD

DOOR C. G. H. BLOEMEN

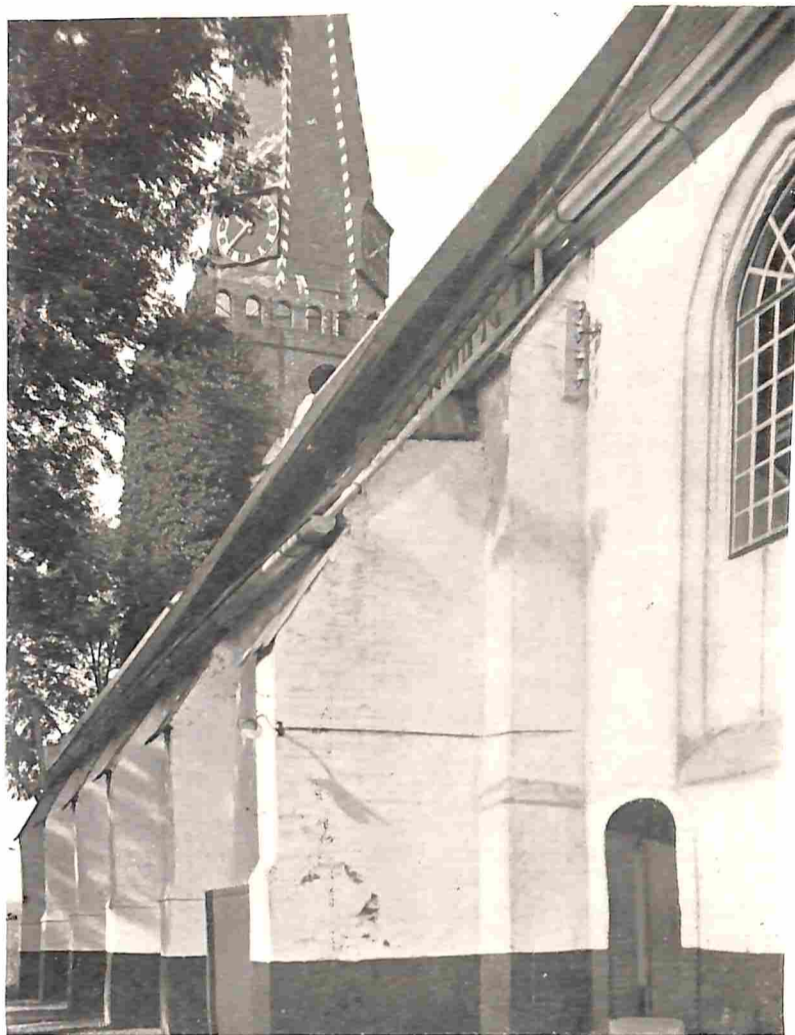
(III)

ER zat pit in dat stadje, dat kittige, zelfbewuste Nieuwkoop, dat alle tormenten zoo waardig weerstond. ☼ Maar nu is de Schwung er toch uit. 't Is 'n ville morte geworden, zooals veel oude, eertijds roemruchte stedekens. Maar juist daarom is 't zoo aardig er eens wat rond te dolen. Ge behoeft geen overrijpe fantasie te hebben om U binnen die manhafte wallen eenige eeuwen terug te wanen. En hoe pittoresk is 't er. Let eens op dat simpele raadhuisje, daar boven op dien sluisboog, met het opene achtkante koepeltje, als een kroon op een welgevormd hoofd. ☼ Waarlijk, dat Nieuwpoort is een aardig stadje, waar ge meer vrede zult vinden in één uur, dan gedurende een leven in 'n metropool. ☼ Maar laten we ons niet verliezen in diepzinnige dingen. Even voorbij Nieuwpoort ligt Langerak. Daar was 't, waar in 1830 de Lekdijk bezweek, waardoor het water binnenspoelde om geheel de Ablasserwaard onder te zetten. ☼ 'n Droeve herinnering aan een hevige ramp. Maar Langerak ziet er nu heel vriendelijk uit en ge zoudt niet zeggen, dat die zware dijk, waardoor dit dorpje gedragen wordt, het ooit tegen dat vlietende water heeft moeten afleggen. ☼ Er hangt in Langerak nog 'n andere herinnering. Aan François Halma, een bekend historicus en dichter uit de zeventiende eeuw. ☼ Ik heb U deelgenoot gemaakt aan de herinnering aan andere „grooten” mannen van de Ablasserwaard, ik wil ook aan Langerak niet te kort doen, door zijn beroemdheid stilzwijgend voorbij te gaan. ☼ Welnu, die Frans Halma werd in 1653 te Langerak geboren. Hij schijnt 'n talentvolle jongen geweest te zijn, die te Utrecht voor predikant werd opgeleid. Hij onttrok zich echter aan die studie en legde zich, zooals de historie verhaalt, „met ongemeenen ijver op den boekhandel toe”. Hij bereikte in dat vak, mede dank zij zijn uitgebreide talenkennis, een groote befaamdheid. Ook als dichter liet hij van zich spreken, al

zou later een kundig beoordeelaar hem „nuttelooze uitweidingen en vervelende wijdloopigheid” verwijten. Maar dat doet aan de beroemdheid, die hij onder zijn tijdgenooten verwierf, niets af. En het zou van onwelwillendheid getuigen, de grootheid van Langerak's zoon te miskennen. Daartoe voelen we ons allermintst geroepen. ☼ Denk nu niet, dat hiermede de geheele herinneringsschat van Langerak is uitgeput. Er was eens, daar, het huis te Langerak, een fraai middeleeuwsch kasteel met vier torens, geheel ingesloten door grachten. Er is nu geen steen meer van over, want in het laatst van de 18de eeuw werd het met den grond gelijk gemaakt. In 1277 was eene Gijsbert van Langerak er de bewoner van, de man die bij het gevecht te Alphen, Jacoba van Beijeren zoo moedig terzijde stond en voor zijn koeheid tot ridder werd geslagen. ☼ Er zijn vele herinneringen aan vervlogen roem in de Waard. Even verderop waart de heugenis rond aan het kasteel Herlaar. Daar is ook al niets van overgebleven. Slechts enkele boomen wijzen de plaats waar het eens stond en aan den weg naar Ameide kunt ge nog twee gemetselde hekposten met schildhoudende leeuwen vinden als eenige overblijfselen van het roemruchte slot Herlaar. ☼ In den noord-oostelijken hoek van de Ablasserwaard ligt „de stede Ameide”, of, zooals de buurtgenooten 't noemen, Ter Meij. Ameide was eens 'n stad met wallen en poorten. Maar 't vond een roemloos einde. Men weet niet eens meer wanneer en waarom de degradatie tot vlek of tot dorp, zooals ge wilt, plaats had. Waarschijnlijk wordt geacht, dat de Utrechtschen in 1572 een einde maakten aan de stedelijke waardigheid van 't beminnelijke Ameide, en z'n wallen sloopten. Wat daar van zijn moge, 't ligt er nu knus op den dijk en de huisjes hebben 'n heerlijk uitzicht over de breede, machtige Lek, die majesteitelijk voortkabbelt naar de groote zee toe. ☼ We verlaten nu de Lek. Partir c'est mourir un peu. O neen, ge behoeft niet sen-

VOORGEVEL VAN HET RAADHUIS TE NIEUWKOOP

DE NED. HERV. KERK TE AMEIDE. GEZIEN UIT HET Z.-OOSTEN

timenteel te zijn om met enigen weemoed de Lek vaarwel te zeggen en 't polderland in te trekken. ☞ Er wachten nog vele schoone dingen weliswaar, straks zal de breede Merwe weer voor ons liggen, maar is er iets schooners in de Ablasserwaard, dan die dijk langs de Lek? ☞ We gaan nu rechtsaf, het land in, tot Meerkerk, 'n dorp dat, zooals de legende verhaalt, z'n naam zou te danken hebben aan het feit, dat hier de schepen, toen de zee nog tot Meerkerk toe een vrijen loop had — maar dat is ongetwijfeld in de dagen van Olim geweest — plachten gemeerd en vastgemaakt te worden. ☞ Als 't niet waar is, dan is 't toch aardig gevonden, nietwaar. ☞

Oud is 't dorp intusschen wel, want in 1388 al zag de heer Otto van Arkel kans het grondig te verwoesten. Hij deed dat uit verbolgenheid om een moord, gepleegd op vier mannen van Gorcum, die er boomen hadden weggehaald om Meivuren aan te leggen. Of nadien nog ooit op zoo gruwzame wijze de vrede in Meerkerk verstoord werd, weet ik niet. 't Ligt er nu stilletens in de Waard, in ongestoorde rust. De bevolking bewaart er een goede herinnering aan twee predikanten, prof. H. J. Rooyaards, de invloedrijke en prof. J. H. Scholten, de baanbreker, die zich in de rust van hun Meerkerkschen ambtskring stellig zullen hebben kunnen voorbereiden op het belangrijke werk, dat zij later als hoogleeraar, de eerste in Utrecht, de andere in Leiden, zouden verrichten. ☞ Als we nu, langs Hoog-Blokland, in Hoornaar gekomen zijn, bevinden we ons in het oudste dorp van de Ablasserwaard. ☞ Jan van Arkel Ritzerszoon, die door Dagobert, koning der Franken, met het land van Arkel was begiftigd, stichtte omstreeks het jaar 642 een kerk op de plaats waar thans Hoornaar ligt. Niet lang daarna werd deze kerk

door de Noormannen vernield. In 694 echter liet Jan van Arkel III de kerk wederom herbouwen en zij werd toen door de bisschoppen Wigbert en Egbert, die van Engeland uit naar deze lage landen waren gekomen, geconsacreerd en toegewijd aan den H. Dionysius. 't Schijnt vast te staan, dat de H. Willibrordus, de eerste bisschop van Utrecht, in deze kerk gepredikt heeft. ☞ Foppo, de achtste heer van Arkel, liet om de kerk, die op een zandduin gebouwd was, een mooi dorp aanleggen om te voorzien in de behoeften der kooplieden, die hier bleven vernachten. ☞ Zoo ontstond het dorp Hoornaar. ☞ Door de eenigszins hooge

EEN OUDE HOOIWAGEN UIT DE BUURT VAN GIESSEN-OUDEKERK

MOLENS AAN HET ZEDERIKANAAL BIJ MEERKERK

ik voor de zeven wilde zwanen, die op korten afstand en evenwijdig aan de kust voorbij trokken. Prachtig blonk de zon op de witte lijven van de groote vogels, die in echelonformatie kalm voortroeden door de koude winterlucht. Indrukwekkend en boeiend blijft altijd zoo'n schouwspel van overvliegende zwanen. Ik oogde ze na, totdat ze door het laagstaande zonlicht aan mijn oog onttrokken werden. Ik peinsde hoe jammer het was, dat ik hier alleen stond en dat niet anderen mee konden genieten van de ongewone verschijning. Onwillekeurig moest ik terug denken aan den strengen winter van 1929, toen we herhaaldelijk wilde zwanen voorbij zagen trekken: hongerende en sterk vermagerde dieren, door den pooladem verdreven uit hun winterkwartieren en meedoogenloos vervolgd door een leger van gewetenlooze schieters. Ook thans zouden er weer vele zwanen moeten vallen door het lood van geweerdragers, want als de vorst in het land komt, liggen de stroopers op de loer, om wat van dien zeldzamen winterbuit binnen te halen. ☞ Achteraf had ik toch geen spijt van mijn kouden rit en als ik 's avonds heerlijk zit te soezen achter de kachel, ben ik de ellende spoedig vergeten en blijven alleen de gedachten hangen aan de prettige dingen: vooral met die zwanen ben ik in mijn nopjes. Maar dan komt er een vogelvriend informeerden of ik ook lust heb een paar wilde zwanen te fotografeeren. Het was al na tien en ik kon niet zeggen dat ik nu brandde van verlangen om de kou weer in te gaan. Maar voor een paar wilde zwanen mag je niet achter de kachel blijven luieren. 's Middags waren ze gesignaleerd, kruisende boven de bevroren vlakten van het Zuider-Spaarne en toen de schemering inviel, waren ze gestoken op het ijs en hadden de koppen in de veeren gestoken om zoo den nacht door te brengen. Ze zouden stellig op de zelfde plaats te vinden zijn. Mogelijk lukte het een opname te maken bij bliksemlicht, het ijs was reeds sterk genoeg en we zouden ze misschien tot op korte distantie kunnen naderen. De motor, nauwelijks koud, kwam weer in actie, maar toen we de verblindende stralen van den schijnwerper over de gestolde wateren lieten spelen, bleek de ijsvlakte van het Spaarne verlaten te zijn en van de zwanen was geen spoor meer te bekennen. ☞ Dat was wel wat spijtig, maar toen we een paar weken daarna langs de randen van het bevroren IJselmeer zwierven, mochten we op verschillende plaatsen weer wilde zwanen ontmoeten. Eén plaats aan de voormalige Zuiderzee heeft zelfs een zekere vermaardheid als overwinteringsgebied van wilde zwanen. Dat is de ondiepe randzee bij het vogelryke Kampereiland. In open winters kunnen we daar bij de Ramspol soms groote troepen zwanen vinden en dan niet alleen den wilden zwaan en den knobbelzwaan, die zoo moeilijk te onderscheiden is van den tammen zwaan uit onze parken, maar ook den kleinen zwaan, dien we vroeger voor heel zeldzaam versleten. Ook op tal van andere plaatsen, zooals in den Biesbosch en omgeving, langs de Amer en de Zeeuwsche en Zuid-Hollandsche stroomen en wateren, in de duinplassen van Voorne, Texel en op het

Zwanewater in Noord-Holland, komen vaak zwanen in de wintermaanden tijdelijk parkeeren. Er is zelfs een tijd geweest, dat er in ons land wilde zwanen nestelden, maar dat is al heel lang geleden. In deze tijd is er in ons dicht bevolkt landje geen

plaats meer voor die groote figuren van de wildernis, want ze behoeven voor hun broedgebied uitgestrekte en ongegrepte, weinig bezochte meren met een schier ondoordringbare rietmoeraswildernis. Om deze interessante, groote vogels thans nog in hun broedterreinen te kunnen observeeren, zouden we moeten reizen naar het Mecklenburgsche

DEUR VAN HET HUIS NAAST HET RAADHUIS TE AMEIDE

merengebied of naar het verre Oost-Pruisen. Daar, in het uiterste Oost-puntje van Oost-Pruisen, een laag gelegen en waterrijk gebied met een complex van uitgestrekte meren en doorsneden door tal van rivieren, moerassig en dun bevolkt, daar hebben de zwanen zich nog kunnen handhaven, teruggetrokken levend temidden van de onafzienbare rietwouden. In den grooten oorlog, toen geweldige legers dit land overstroomden, werden de zwanen gedeceimeerd en het heeft maar heel weinig gescheeld of ze waren er voor goed verdreven. Maar na den wereldoorlog keerde de rust en veiligheid weer terug, welke zij behoefden, en op het oogenblik broeden zij er elk jaar weer in tal van paren en kunnen zij er ongestoord hun broedsels groot brengen. En telkens als ik de wilde zwanen langs de kust zie trekken, gaan mijn gedachten naar het meer Guja, het vogelmeer met den exotisch klinkenden naam, waaraan Walter von Sanden zijn prachtig geschreven en rijk geïllustreerd boekje wijdde. Op elke bladzijde getuigt hij van zijn warme belangstelling en groote afhankelijkheid voor deze vogelrijke landstreek. Daar huizen nog futen en zaagbekken, kapmeuwen, vischdiefjes en zwarte sterns, geoorde futen en waterrallen, meerkoeten en porceleinhoentjes, brilduikers en nonnetjes, kiekendieven en wouwen, roodkeelduikers en kraanvogels en in de uitgestrekte rietvelden bouwen de wilde zwanen hun groote, grove nesten. Treffend zijn de beschrij-

vingen over zijn belevingen vogelmeer, vooral het verhaal

met al deze klanten van het over het wilde zwanennest en zijn ontmoeting met de moerasschildpad, een relict uit de grijze oudheid, toen bij het afsmelten van het landijs deze meren gevormd werden, doen ons beseffen dat Guja een natuurmonument van grootsche allure is en Walter von Sanden een oprecht en gevoelig natuurvriend en vogelfotograaf met een sterk beeldend schrijverstalent¹⁾.

1) De foto's welke dit artikel sieren, zijn ontleend aan: „Guja“, See der Vögel, door Walter von Sanden (met 123 natuurfoto's, naar opnamen van den auteur. In linnen Mk. 3.75. Uitgave Gräfe und Unzer, Königsberg).

OPVLIEGENDE WILDE ZWAAN

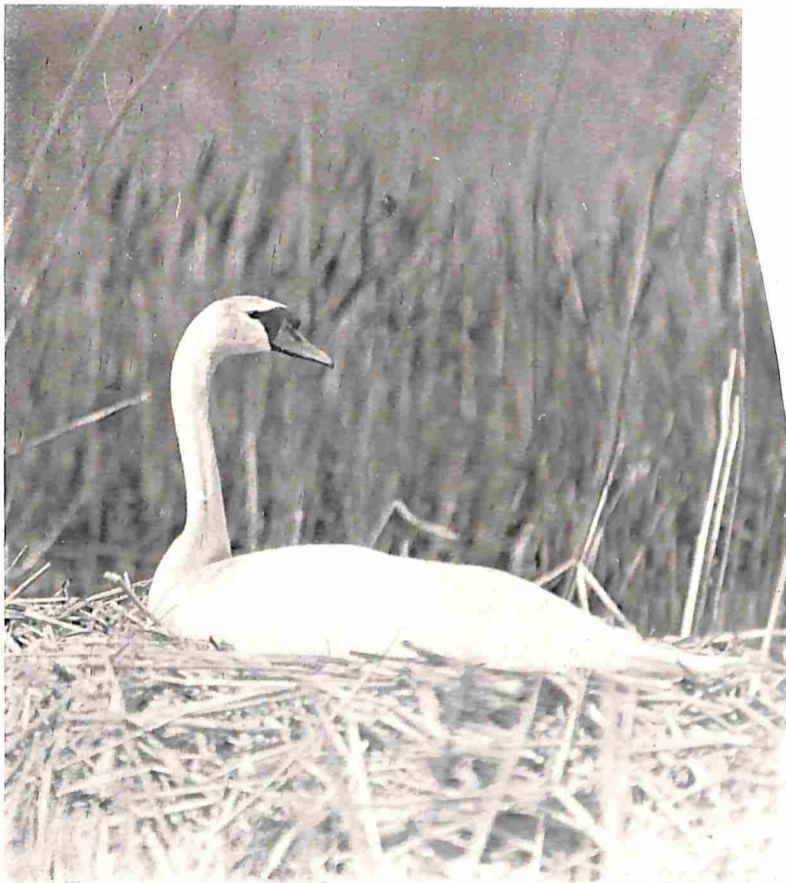

HET NEST VAN EEN WILDE ZWAAN, ZÓÓ STEVIG GEBOUWD, DAT HET GEMAKKELIJK EEN VOLWASSEN MAN DRAGEN KAN

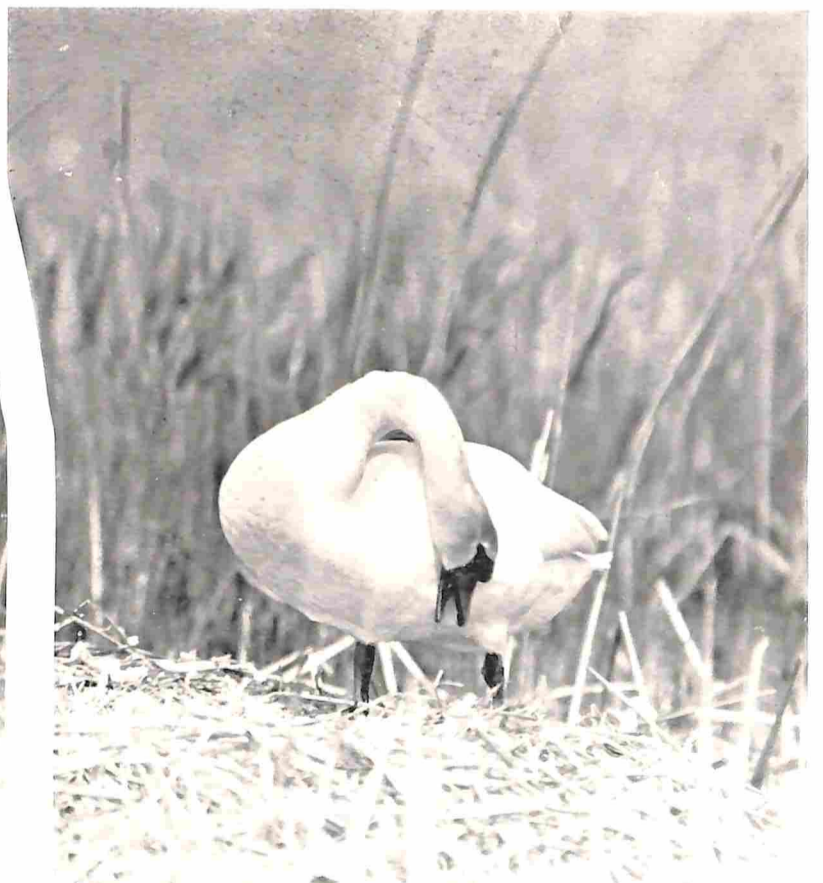
Papaver Orientale

DOOR G. KROMDIJK

ZOODRA we het een of ander over Papavers of klaprozen lezen, gaan onze gedachten naar de golvende korenvelden, naar de korenvelden van de boerderij waar we dezen zomer onze vakantie doorbrachten, waar we groote bouquetten plukten van blauwe korenbloemen en roode klaprozen, die het in combinatie met enkele grashalmen en witte margrietten in een eenvoudige steenen melkkan zoo goed deden. Deze klaprozen zijn echter voldoende bekend, en we maken daarom liever een praatje over de gekweekte Papavers. Deze zouden we in twee groepen kunnen

DE BROEDENDE MOEDERZWAAN HOORT IETS ACHTER ZICH EN WENDT DEN LANGEN HALS OM

DE MOEDERZWAAN DROOGT ZICH, ALVORENS OP DE EIERN TE GAAN ZITTEN

verdeelen, n.l. de overblijvende en de eenjarige. We zullen ons thans alleen tot eerstgenoemde bepalen, over de eenjarige soorten hopen we te zijner tijd nog het een en ander te vertellen. Eigenaardig, dat we de vaste-plant-Papaver zoo weinig in den liefhebberstuin aantreffen, terwijl hij tenvolle een plaats waard is. De Papaver orientale treft men in verschillende variëteiten aan, de kleurvariatie loopt van rood over rose tot wit met vele bijzonder mooie tusschentinten. Toch blijven we de donkerroode soorten in combinatie met het lichtgroene, mooi uitgesneden blad het mooist vinden. Evenwel, smaken verschillen, en daarom geven we hier enkele soorten en kleuren. P. orientale Goliath met zeer groote, schitterend roode bloemen. P. orientale Jenny Mawson met zuiver zalmrose bloemen. P. orientale Perry's White met satijnwitte bloemen. P. orientale May Queen dubbelzalmrose en Olympia dubbelrood. P. orientale Mrs Perry abrikooskleurig-oranje. De Papavers zijn voor vele doeleinden te gebruiken, in de border komen ze aan groepjes van 3 tot 5 planten in één kleur het best tot hun recht. Een bezwaar wordt het soms gevonden dat het blad na den bloei spoedig afsterft, en men daardoor een rommelig gezicht krijgt. Dit kan men voorkomen door het blad na den bloei direct af te snijden, ze loopen dan wel weer uit, maken nieuwe bladeren en bloeien soms ook nog weer. De hoofdbloei valt in Mei—Juli, direct na den bloei is de meest geschikte planttijd, wat niet wegneemt dat het thans ook nog met succes geschieden kan.

Men moet dan echter dezen zomer nog geen al te rijken bloei verwachten; natuurlijk scheelt het wel iets als U thans zoo spoedig mogelijk extra zware planten bestelt. De Papavers groeien op elken grond, doch men heeft de beste resultaten op een vetten, flink bemesten en terdege losgewerkten grond. Ze staan daarbij liefst in de volle zon en een weinig beschut. Op den wind is het noodzakelijk de soms 1 Meter lange bloemstengels van stokken te voorzien. Naast zijn goede eigenschappen als borderplant, is hij op den voorgrond van een heestergroep ook heel mooi te gebruiken. De donkerroode soorten vinden we echter het mooist tegen een achtergrond van donkere Coniferen of andere groenblijvende, niet bloeiende gewassen. Na den hoofdbloei kan men er natuurlijk ook heel goed wat eenjarige gewassen tusschen door planten, wat de planten niet schaadt; ze moeten dan echter minstens op een onderlingen afstand van 30 cm. staan. Twee- à driejarige planten kunnen trouwens deze ruimte gemakkelijk vullen en bloeien soms met 15 tot 20 bloemstengels. De vermeerdering geschiedt door zaaien, scheuren en deeling van den wortelstok. Men snijdt dezen dan in kleine stukjes, maar dit kunnen we beter aan de kweekers overlaten. Het zaaien moet direct na het rijpen der zaden geschieden. Men kan ze buiten uitzaaien, éénmaal verspenen en ze tegen het najaar op de bestemde plaats uitplanten. Het gaat vrij een-

voudig, doch men moet er rekening mee houden, dat men uit zaad van allerlei kleuren krijgt, zoodat men beter doet de gewenschte soorten te bestellen. Voor liefhebbers van dwergvormen, die dus voor snijbloem ongeschikt zijn, noemen we nog de P. orientale Peter Pan, cerise-rood, en de variëteit Red-Cap, met groote, bloedroode bloemen. In tegenstelling met de gewone klaprozen, die spoedig uitval-

len, zijn de vaste-plant-Papavers uitstekende snijbloemen. Hoe sierlijk zijn de lange, behaarde stengels met de enorme bloemen. Om ze lang frisch te houden, brandt men bij het snijden de stelen even dicht, om het uitvloeien van het melksap tegen te gaan. Men snijdt de bloem in knop-toestand en dan liefst 's morgens vroeg. Heeft U de bloemen wel eens open zien komen? Dat is de moeite waard, maar dan moet U er op een zonnigen dag 's morgens al heel vroeg bij zijn, liefst tegen zonsopkomst. U ziet den knop zwellen, bij het stijgen der zon wordt hij aldoor grooter, hij staat op 't punt om open te gaan en de kelkbladen houden het rood nog slechts moeizaam vast. Ze kunnen het echter niet houden tegen de steeds warmere zonnestralen, de kelkbladen laten los en de bloem verschijnt in heel haar majestieus schoonheid. Het is een wonder: pas nog in de groene kelkbladen opgesloten, staat ze nu daar in haar fleurig kleed, terwijl de bijen haar reeds met een druk bezoek vereeren.

Cliché Fa. J. Abbing & Zonen

PAPAVER ORIENTALE MRS. PERRY

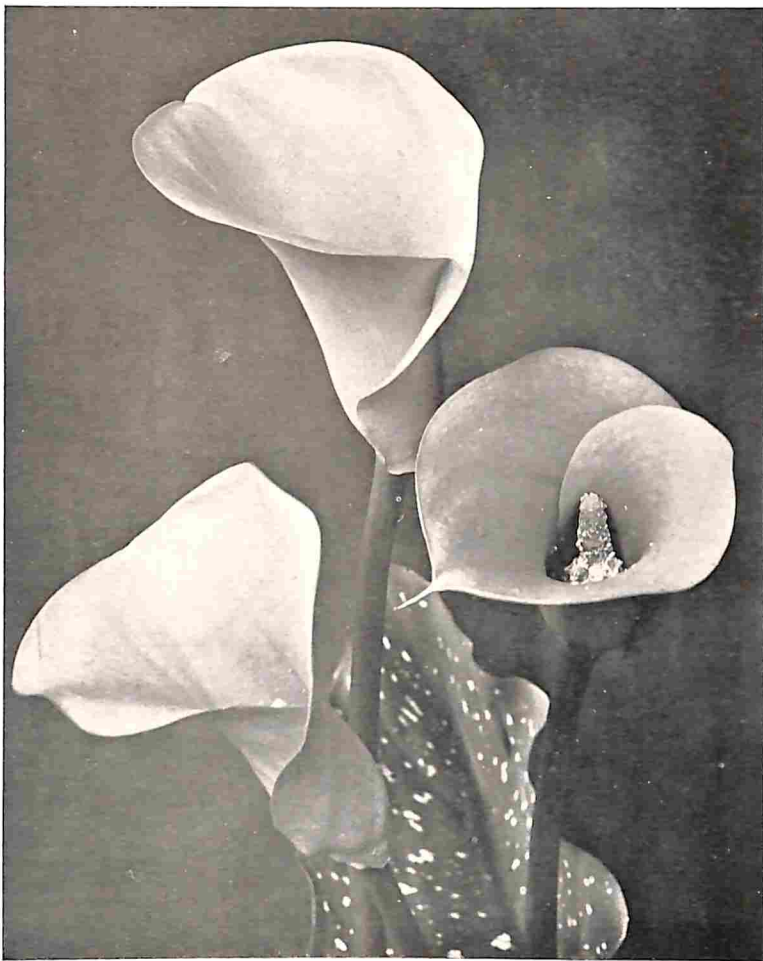

Foto van Tubergen

DE GELE AÄRONSSELK

De gele Aäronskelk

MINDER bekend dan de witte Aäronskelk is de hierbij afgebeelde gele, de Richardia Elliottiana. Het is een knolgewas, dat er echter andere gewoonten op na houdt dan de witte Aäronskelk. Deze loopt n.l. al in het najaar uit en bloeit vroeg in het voorjaar; de gele Aäronskelk daarentegen houdt een winterslaap en de groote, grijzige knol wordt eerst in het voorjaar opgepot. ☼ De wortels vormen zich bovenaan den knol; tegen het voorjaar ziet men den drogen knol al uitloopen en vlak tegen den neus aan komen later de wortels. We planten den knol dan ook in een pot die hoog en smal is en geven hem een goed vet grondmengsel, voor de helft uit ouden koe-mest bestaande. Boven den knol moet een laag van dezen grond liggen, die minstens een halve decimeter dik is, om den wortels gelegenheid te geven, zich daarin te ontwikkelen. ☼ Wie een verwarmde kas bezit, kan den pot nu in het tablet ingraven; minder vlug, maar even goed gaat het uitloopen in een lichte serre. Eerst zijn we wat zuinig met watergeven; het is voldoende wanneer de aarde niet stofdroog wordt. Later werkt de punt zich naar boven en zoodra die zichtbaar wordt, kunnen we wat meer water gaan geven. In den loop van den zomer — we hebben uiterlijk einde Maart opgepot —

zal het noodig blijken, steeds meer water te geven, en af en toe wat gier van koemest is ook prachtig. ☼ Half tot einde Juni valt de bloei: een mooie donkergele bloem tusschen het groen-wit gevlekte blad. Als we den pot wat uit de zon zetten, blijft die bloem wel eenige weken goed, en na den bloei wordt de knol met potkluit en al buiten ingegraven op een beschut plaatsje in vetten grond. Daar laten we de plant dan nog maar stilletjes wat doorgroeien; in

BLADAFDRUK VAN DE KARBOONPLANT NEUROPTERIS 1)

October maken de eerste nachtvorsten aan de bladerpracht een einde; we verwijderen dan loof en wortels en bewaren den knol tot het volgend voorjaar droog en warm. ☼ Richardia Elliottiana is uit Transvaal afkomstig en wordt bijna een halven meter hoog; heeft de plant het naar haar zin, dan kan zij bloemen geven die even groot worden als die van de gewone witte Aäronskelk. ☼ Wie van den bloemvorm houdt, maar de witte kelken te begrafenisachtig vindt, zal de gele Aäronskelk met genoeg als kamerplant gaan kweken. — Trouwens, ook direct buiten in den vollen grond kan men haar houden; men plante dan echter in zeer vetten grond en op een beschut en zonnig plekje, en niet eerder dan in Mei. Tegen October moet de knol dan natuurlijk weer binnengehaald worden.

L. S.

DE RUSTELOOZE AARDE 2)

OORKONDEN HARER GESCHIEDENIS

DOOR R. GHEYSELINCK

WANNEER zich iemand beangstigd voelde door het gevleugelde woord van Cicero: „Niet weten wat vóór zijn tijd gebeurde, is altijd kind zijn”, zou hij zich eerst door moderne en oudere geschiedenis heenwerken en dan tenslotte via de prehistorie in de geologie terechtkomen, want van haar verlangt men nu

1) De vier afb. op deze bladz. zijn ontleend aan: Bos, Geologie voor Natuurvrienden, S. W. Melchior, Amersfoort, f 3.—, geb. f 4.—.

2) Onder dezen algemeenen titel zal in den loopenden jaargang een serie artikelen verschijnen over de geschiedenis van onzen aardbol.

FOSSIELE ZEEËGEL (HEMIPNEUSTES) UIT HET LIMBURGSCH KRIJT

STAMAFDRUK VAN SIGILLARIA, KENMERKEND VOOR HET STEENKOOLTIDPERK

en nu — binnen haar object, de aarde, afspeelen hun analogon gehad moeten hebben in andere tijdperken en op andere plaatsen. ☼ Geologie is geschiedenis, geschiedenis der aarde, waarop wij wonen; het huidige aspect dezer aarde is voor de geologie een tijdelijke vorm, dien ze beschouwt als het resultaat van de vele gedaantewisselingen, wier wetmatigheid ze tracht vast te leggen: een vorm, die in de toekomst weer veranderen zal en wisselen volgens het eeuwige rythme der natuur. Met een troubadourswoord: de geologie is het lied der aarde... alleen met menschelijk-zwakke woorden nagezongen. Als elke geschiedenis echter zoekt ze bronnen en oorkonden. Geen geschreven perkament met keurige dagteekening, neen! een stukje steen, dat doorschijnend gemaakt en onder een mikroskoop gelegd de ontwikkeling van een geheel gebergte laat reconstrueeren, of — het voornaamste document — een miniem restje van een uitgestorven en versteend organisme: het fossiel! ☼ Ter verduidelijking, een paradox: in den oceaan wordt het nieuwe land geboren: de zee verwoest haar kusten, ze knaagt en sloopt steeds door. Haar afbrekende werking veroorzaakt steeds wisselende kustlijnen en bootseert steeds nieuwe vormen. Maar het rythme is volkomen: wat ze elders verwoestte, bouwt ze op haar eigen bodem weer op: hier bezinkt in ongestoorde rust wat ze aan het vasteland afbrak en met haar enorme woelig-woelende kracht heeft stukgeslagen of wat de rivieren haar uit verre gebieden aanbrachten. Mooie horizontale lagen, wier samenstelling wisselt niet alleen met tijd en plaats, maar met alle omstandigheden, die de afzetting beheerschten, vormen nu het toekomstige land en wachten alleen

VERSTEENING VAN EEN DER KLEPPEN DER TWESCHALIGE MOLLUSKE PECTEN UIT HET KRIJT

eenmaal — althans ten deele — het antwoord op de eeuwige raadsels, die het menschen denken hebben gepijnigd: Van waar komen wij? ☼ Wie zijn wij? ☼ en: Waar gaan wij heen? ☼ En terecht, want onder alle wetenschappen is de geologie die, welke met den meest logischen durf heeft gepoogd zich te oriënteren door de beantwoording der vraag: Waar zijn wij? ☼ Het heden heeft juist haar grootste belangstelling, omdat de processen, die zich — hier

tot de zee zich terugtrekt of een beweging in de aardkorst nieuwe continenten zal scheppen met nieuwe gebergten. Daarbij zullen de lagen ongestoord horizontaal blijven liggen of in geweldige welvingen opgestuwd worden tot weer de erosie komt en alles weer effent en naar de zee terugvoert, waar een nieuwe cyclus kan inzetten. ☼ Zoo gaat het heden en zoo ging het ook gisteren.

☼ Het organisme nu — en daarbij denken we vooral aan de in zee levende wezens — dat in een bepaalden tijd leefde, komt bij zijn afsterven ook in de zich vormende laag terecht, waar zijn weeke bestanddeelen vergaan en zijn schelp of skelet met behoud van alle vormeigenaardigheden versteenend zal tot fossiel. De laag heeft nu haar stempel gekregen: ze is ouder, dan die, waarin een dier voorkwam, dat in een

lateren tijd leefde en jonger dan de laag waarin een oudere diersoort is bewaard gebleven. ☼ Ouder dus dan de hooger liggende lagen en jonger dan die, welke vóór haar tot afzetting kwamen. Dit is eenigszins ruw geformuleerd het begrip van den relatieven ouderdom, dat de grondslag is geworden van de historische geologie. Deze laatste heeft nu de geschiedenis der aarde verdeeld in verschillende tijdperken. Absolute ouderdomsbepalingen kunnen interessant zijn en den leek een verbaasd gezicht doen opzetten, maar grootere waarde hebben ze niet. Het is aardig te weten, hoe men door allerlei listige redeneeringen is gaan vermoeden, dat b.v. de laatste ijstijd ongeveer 50.000 jaar geleden eindigde, of andere geologische verschijnselen zich voor miljoenen jaren voltrokken, maar dergelijke cijfers zijn lang niet onaanvechtbaar en zijn ook al te veel naar boven of naar beneden afgerond. ☼ Men heeft wel eens gezegd, dat fossielen de jaartallen zijn in de geologische tijdtabel, maar dit lijkt me weer te absoluut; het zijn veel meer de monumenten aan wier bouwstijl we ook de bouwperiode kunnen herkennen, die een bepaalde diergroep in den loop harer ontwikkeling heeft verkregen, kunnen ons met groote nauwkeurigheid inlichten over de omstandigheden die in een bepaalden

geologischen tijd heerschten, of nog beter over de veranderingen in levensvoorwaarden die zich in een bepaalde periode voltrokken. ☼ Voor zich de geologie als zelfstandige wetenschap ontwikkeld had, hield men er, mede tengevolge van de toen nog onbetwistbare autoriteit van het bijbelsche scheppingsverhaal, zeer phantastische denkbeelden op na:

Alle versteeningen, voor zoovergeze niet als zoogenaamde „spelingen der natuur“ werden beschouwd, waren afkomstig uit den zondvloed. Het skelet van een salamander werd uitgekretsen voor de jammerlijke resten van den zondigen mensch uit Sodom of Gommorra, en toen men later tot het inzicht was gekomen, dat een fossiel ook in andere omstandigheden, dan bij den zondvloed, kon zijn vergaan, en in onverschillig welke zee kon zijn bewaard ge-

bleven, toen ontdekte men ineens hoog in de bergen fossiele zeeschelp. ☼ Weg dus het geloof aan eeuwig bestaande en onveranderlijke oceanen. Weg ook het geloof aan een bewegingloze aardkorst. Dit arme zeeschelpje opende misschien den weg tot de groote moderne hypothesen om-

trent gebergtevorming en verschuivende continenten... doch over dit alles later. ☼ Het zij den lezer genoeg, dat hij den gids kent, waarmede hij den weg kan volgen in de onrustige geschiedenis zijner woonplaats, den aardbol. Doch als hij eenmaal dit geschiedenisboek heeft opgeslagen, dan late hij de hem eigene begrippen omtrent snelheid en tijd varen: een korte, zeer korte tijd in deze geschiedenis is — laat ik ook eens een getal noemen — bij voorbeeld 10.000 jaren, en de grootste snelheid in

om het even welk geologisch gebeuren is na vele jaren van waarneming nog nul. ☼ Uit het vorige mag niet besloten worden, dat het fossiel de eenige mentor is waardoor de geoloog zich laat leiden. In een volgende bijdrage hoop ik ook ander bewijsmateriaal te illustreren, waardoor merkwaardige verschijnselen in het geologisch verleden gereconstrueerd werden. Een paar voorbeelden wil ik hierbij aansluiten om het den aandachtigen lezer ook duidelijk te maken, dat de versteening van een organisch wezen niet

HORIZONTALE LAGEN AAN DEN STEILEN BINNENKANT VAN EEN RANDEILAND DER SANTORINGROEP

EROSIEWERKING OP DE KUSTROTSEN BIJ MONCTON (V.S.)

uitsluitend dient om een min of meer nauwkeurige tijdschaal op te stellen, maar dat daaraan met zekerheid kunnen vastgeknoot worden allerlei belangrijke gegevens die ons b.v. inlichten over de toenmalige klimaatsverhoudingen of over verdeling van land en water in de door het fossiel gekenmerkte periode. Men weet, dat koralen tegenwoordig voorkomen in gebieden waar een bepaalde temperatuur heerscht waar de zee niet te diep of te ondiep is waarnog een heele serie andere voorwaarden vervuld wordt. Vinden we nu op een of ander vasteland tot gesteentegeworden koraalriffen, b.v. van devonischen ouderdom, dan kunnen we ook besluiten dat ten tijde van het devon¹⁾ op die plaats ook dezelfde voorwaarden moeten geheerscht hebben om dat koraal te maken. Het feit dat men in Engeland gedurende een heele periode een toeneming kon constateeren van noorsche schelpen, is den geoloog een voldoende aanwijzing om aan te nemen, dat gedurende die heele periode het klimaat steeds kouder en kouder is geworden. De palm of de cypres, die eens in Duitschland groeide en er nu in fossielen toestand teruggevonden wordt, getuigt voor toenmalige tropische temperatuurverhoudingen in deze regionen. Dergelijke feiten zouden bij honderdtallen op te sommen zijn. Een enkel voorbeeld zij hier nog gegeven en wel om de dubbele reden, dat het enerzijds een idee geeft, hoe men er toe komen zou ook geographisch-juiste kaarten op te stellen voor een bepaalde geologische periode en het probleem zich anderzijds reeds in de dichtelijke belangstelling mocht verheugen van den door de muzen beagnadigden Von Scheffel: Op de plaats waar thans het Alpegebergte ligt, strekte zich een diepe zee uit, die tot in den Oost-Indischen Archipel doorliep. Benoorden en bezuiden deze zee lagen groote vastelanden. In het noordelijke continent lag een binnenzee, die veel ondieper was. Beide zeeën kunnen thans in hun verloop nagegaan worden door de vondsten van fossielen. In den dieperen oceaanzullen we steeds vormen vinden, die zich aanpassen aan het leven in open zee. De binnenzee zal harerzijds eveneens gekenmerkt worden door haar eigene organische levensvormen. Nu vond men ergens in Opper-Silezië, dat is op de plaats waar zich toen de binnenzee bevond, een soort inktvisch, die eigenlijk in den diepen oceaanz thuis hoorde, en

tusschen de binnenzee-fauna verdwaald was geraakt. De dichter heeft deze eenzame *Ptychites dux* — want zoo heet nu eenmaal de verdwaalde — bezongen en zijn eenzamen tocht beschreven door het hem oneigene en vreemde water. De geoloog echter concludeerde, dat de vondeling toch uit den oceaanz in de binnenzee moest zijn gekomen en hij teekende een kaart voor dit tijdperk, waarop de ondiepe zee in verbinding was gebracht met den grooten, thans verdwenen oceaanz. (Slot volgt)

SCHUIN OPGERICHTE LAGEN VAN AFWISSELENDE SAMENSTELLING AAN DE STEILE KUST VAN HELGOLAND

buren een of meer vensterruiten als geschenk aanbieden, op welke dan soms een of andere spreuk of een rijmpje was aangebracht. Bijzonder viel o.a. het vierregelig versje in den smaak:

KLIPPEN MET ROTSPOORT AAN DEN WESTKANT VAN HET EILAND SUDERO (FAROER). DE LAGEN ZIJN NOG HORIZONTAAL

EEN betrekkelijk kleine schouwburg in Duitschland waagde zich eens aan een „Tannhäuser-opvoering, tegen welke moeilijkheden ze echter absoluut niet opgewassen was. Na afloop der voorstelling was de in de foyer opgestelde buste van Wagner verdwenen. Op haar plaats was een briefje geprikt met de woorden: „Van de opvoering van mijn Tannhäuser ben ik nog heelemaal weg! Richard Wagner.”

1) Hier volge een overzichtelijke tijdstafel waaraan de in deze bijdragen voorkomende namen zijn ontleend.

4. Kwartair	}	alluvium
		diluvium
3. Tertiair	}	jong-tertiair
		oud-tertiair
2. Mesozoïcum	}	krijt
		Jura
		Trias
		Perm
1. Paleozoïcum	}	carboon
		devon
		siluur
		cambrium

Men denke er aan, dat deze een relatieve ouderdomsbepaling mogelijk maakt, d.w.z. dat bijvoorbeeld devon ouder is dan carboon en jonger dan siluur. Van onder naar boven gelezen ontmoet men dus steeds jongere tijdperken.

Vensterbier

VOORHEEN bestond en thans bestaat wellicht hier of daar nog de gewoonte dat, als een boer zich een huis laat bouwen, zijn vrienden of ge-

Lijden, mijden, zwijgen, dragen
En Uw nood aan niemand klagen,
Wanhoop aan Uw Schepper niet,
Hij geeft uitkomst in 't verdriet.
Natuurlijk bleef de belooning voor het geschenk niet uit, welke bestond in een gezellig onthaal, waarbij het biervat niet onaangesproken bleef. Zoo kreeg de fuif den naam Vensterbier.